

Kraaien

Klasse: vogels

Orde: passeriformes

Familie: corvidae (kraai-achtigen)

Algemeen

Kraaien zijn de grootste zangvogels met zwart of bont vederkleed en een vrij lange, krachtige snavel. Zij maken een zwaar nest in bomen, holen of rotsen. Het mannetje en het vrouwtje zijn gelijk.

De zwarte kraai

Soort: *corvus corone corone*

Zwarte kraai, corneille noire, Rabenkrähe, carrion crow

Lengte: 47 cm

De zwarte kraai is een volledig glanzend-zwarte vogel met een zware zwarte snavel. Zijn vlucht is langzaam "roeiend", en lijkt wel wat op die van een kleine buizerd, maar mist diens geregelde zweef-fases.

Kraaien zijn eenzellige vogels, die in de paartijd gewoonlijk in koppels leven. In de winter roesten (rusten) kraaien vaak in min of meer grote groepen. De zwarte kraai nestelt in bomen of hoge struiken en ook wel eens op de grond. Het ruige takkennest lijkt van op afstand wel op dat van een ekster maar vertoont nooit de typische "kap".

Hun geluid is een rauw scherp indringend "kraa, kraa, kraa"-geroep.

Kraaien worden ondanks hun ruige stemmen toch tot de "zangvogels" gerekend.

Zwarte kraaien zijn algemene broedvogels van gevarieerd terrein, het zijn hoofdzakelijk standvogels.

Kraaien zijn alleseters. Allerlei plantaardige en dierlijke kost staat op hun menu. Hun plantaardig voedsel bestaat uit kiemend graan, aardappelknollen, stukken raap en biet, noten, beukenootjes, ei-

kels en velerlei plantedelen. Hun dierlijk voedsel bestaat uit muizen, kikkers en grote insecten. Door het verdelgen van massa's naaktslakken maken zij zich ook zeer nuttig in land- en tuinbouw. Allerlei variëteiten aas staan op het programma.

Bij de jagers echter hebben zij het echter voor immer verkorven. Als veel andere kraaiachtigen hebben zij de kwalijke reputatie – vooral als zij zelf jongen hebben – zichzelf en hun jongen te voeden met vogeleieren en -jongen van allerlei slag.

Maar ook jonge haasjes en konijnen, patrijsjes en fazantjes en jonge watervogels zijn voor de klauwen en de stevige snavels van deze rechtbekken niet veilig. Want zij jagen niet alleen in bomen en struiken, ze schuimen ook systematisch het open veld af.

Kraaien en eksters mogen verdelgd worden met het geweer; daarvoor moet je een aangetekend schrijven aan de burgemeester zenden.

Grafische voorstelling van onze kraaien

1. Vlaamse gaai (*Garrulus glandarius*)
2. Ekster (*Pica pica*)
3. Kauw (*Corvus monedula*)
4. Zwarte kraai (*Corvus corone corone*)
5. Bonte kraai (*Corvus corone cornix*)
6. Roek (*Corvus frugilegus*)
7. Raaf (*Corvus corax*)

Vooral grote inloopkooien, voorzien van aas, zijn voor het vangen van "zwartrokken" in gebruik. We mogen niet door hun nesten schieten omdat torenvalken, zeldzame boomvalken, sperwers en vooral ransuilen die vaak als broedplaats gebruiken.

Hoewel zwarte kraaien eeuwenlang op velerlei wijzen vervolgd werden en nog worden, neemt hun aantal nog altijd toe.

Kraaien zijn vogels met roofvogel-allures.

De bonte kraai

Soort: corvus corone cornix
Bonte kraai, corneille mantelée, Nebelkrähe, hooded crow

Lengte: 47 cm

De bonte kraai verschilt van de zwarte kraai door zijn grijze rug en zijn onderdelen. Voor de rest is hij zwart. Qua postuur lijkt hij bijna volledig op de zwarte kraai waar hij zeer nauw mee verwant is. Immers, waar in Duitsland de broedgebieden van de zwarte en de bonte kraai elkaar raken, komen kruisingen geregeld voor.

Hun biotoop, gedrag en voedsel lijkt haast volledig op dat van hun zwarte familieleden. Bonte kraaien zijn onze wintergasten en doortrekkers van einde september tot in mei en worden dan vooral in Oost- en West-Vlaanderen in de polders en het kustgebied waargenomen. In Brabant worden zij zelden foeragerend waargenomen.

De roek

Soort: corvus frugilegus
Roek, lefreux, Staatkrähe, rook

Lengte: 46 cm

De roek lijkt fel op de zwarte kraai maar de snavel is langer en dunner; bij volwassen individuen is de basis en de voorkop kaal zodat hij in de volksmond ook wel "schurftkraai" wordt genoemd.

Bij jonge vogels is die voorkop bevederd zodat ze dan heel moeilijk van de zwarte kraai te onderschei-

den zijn. Wel is zijn grijszwarte snavel puntiger en slanker. Het vederkleed heeft een paarse glans.

Heel kenmerkend is hun zogenaamde "broek". Dat zijn de veertjes die van de borst en over de bovenpoten loshangen als een flodderbroek. In lage vlucht is de naakte voorkop zichtbaar.

De staart ziet er meer afgerond-wigvormig uit. Bij de zwarte en de bonte kraai is hij recht afgesneden. De vlucht is ook rechtlijniger en met snellere vleugelslagen dan bij onze zwarte kraai.

Roeken zijn zeer sociale vogels, die in de winter soms in enorme losse troepen en dikwijls in gezelschap van kauwen en spreeuwen in velden en weiland voedsel zoeken. Met hun slanke snavels boren zij in de grond naar slakken en wormen of een enkele muis. Ook allerlei plantaardige kost zoals aardappeltjes, stukjes biet, raap en witloof maar ook kiemend graan staat op hun uitgebreide spijskaart. Toch is de roek al geruime tijd een beschermde vogel nadat hij door bejaging, vergiftiging, klemmen en allerhande vallen haast uit het landschap was verdwenen. Het roekenbestand is bijna hersteld en de roek hoort zeker niet bij de bedreigde vogelsoorten.

Roeken nestelen in kolonies en maken grote sterke takkennesten hoog in de bomen: in populieren, eiken, beuken en essen.

Al in februari verlaten zij weer hun winterkwartieren voor de kolonie en beginnen vlijtig aan het bouwen van nieuwe nesten of het herstellen van vroegere nesten.

Een roekenkolonie kan soms uit tientallen vogelbouwsels bestaan. Tot als ze met broeden beginnen, horen we vaak hun schorre geschreeuw en gekrijs.

Ook allerhande spectaculaire baltsvluchten worden in de omgeving van de kolonie uitgevoerd.

De gewone roep klinkt als "kòò kòò kòò", doffer en lager dan die van de zwarte kraai. We horen die roep vaak tijdens hun vluchten, waar hij dan als contactmiddel fungeert.

In de nog kale winterbomen van februari en maart valt zo'n bolle-

nestenkolonie al van ver op. Het is de moeite waard de daar heersende drukte zowel visueel als auditief waar te nemen.

In de Kempen en in het zuiden van België kunnen wij enkele roekenkolonies aantreffen.

Roeken uit Noord- en Oost-Europa trekken bij ons vaak in enorme aantallen door van eind september tot december en keren terug van half februari tot diep in mei. Veel vogels overwinteren echter in groten getale.

's Avonds tot het helemaal donker is, verlaten zij vaak in dichte drommen hun foerageervelden en -weiden en zoeken hun slaapplekken op, die soms kilometers verder gelegen zijn. Dat verschijnsel heet slaaptrek.

De ekster

Soort: pica pica
Ekster, pie, Elster, magpie
Lengte: 46 cm

De ekster is een mooie, elegante, zwart-witte vogel met een zeer lange, zwarte staart. Van dichtbij blijkt het zwart een blauwe, groene en purperen glans te hebben.

Zijn roep is een hard ratelend gekras en gesjaker met vele variaties.

In de broedtijd wordt soms ook wel een babbelende zang gehoord. Eksters werden vroeger haast uitsluitend in bossen en op de boerenbuiten aangetroffen. Nu komen ze vrijwel overal voor: ook in steden, parken en tuinen.

Hun gewone voedsel bestaat uit kleine zoogdieren en vogels, jonge vogeltjes, eieren, ongewervelden en wat plantaardige kost.

Zij ontpoppen zich in de menselijke omgeving als echte alleseters: brood, aardappelen, vlees, vis, kaas en allerlei granen worden in dank opgepeuzeld.

Ook op vuilnisbelten, temidden van onze overvloed aan etensresten, voelen zij zich zeer in hun schik, net als zwarte kraaien, spreeuwen en meeuwen. We noemen ze dan ook cultuurvolgers of opportunisten.

Eksters zijn ook enorm in aantal toegenomen en worden een echte plaag. Vooral voor kleine vogels zijn ze een echte pest, want in de lente en vooral als ze jongen hebben, stropen zij van bij het prille ochtendgloren hagen, heggen, struiken en bomen af. Zowel vogeleieren als vogeljongen worden geroofd om ze zelf op te eten of om ze aan hun jongen te voeren. Net als zwarte kraaien staan ook eksters op een zwart blaadje bij de jagers omdat voor die langgestaarte wit-zwartrokken jonge patrijsjes, fazantjes, haasjes, konijntjes en wilde eendjes evenmin veilig zijn. Mits melding aan de burgemeester mogen eksters dan ook geschoten worden: hun bestand zal er echter weinig onder lijden, want parken, bossen en tuinen, waar niet gejaagd mag worden, zorgen er altijd weer voor dat het bestand telkens opnieuw massaal wordt aangevuld. Er zijn veel te veel eksters: een echte overbevolking. Een drastische uitdunning dringt zich op.

Eksters bouwen grote takkennesten, vaak overwelfd met een kap. Zij zijn moeilijk toegankelijk voor de meeste roofdieren, hoewel kraaien vaak een inval wagon. Het nest wordt door beide ouders gebouwd en bevat vier tot acht eieren die alleen door het vrouwtje bebroed worden, terwijl het mannetje haar voert.

In de kale winterbomen zijn de voetbal-grote bouwsels al van ver te zien en zoals gezegd kunnen we ze nu zelfs in kleine tuintjes in alleenstaande bomen en hoge struiken aantreffen. Ook door die nesten mag om de al eerder aangehaalde reden niet geschoten worden.

Dat eksters uit zijn op allerhande glanzende voorwerpen zoals ringen, glas- en potscherven die vaak in hun nest worden aangetroffen, is al overbekend.

In het winterhalfjaar vertoeven soms talrijke eksters in elkaars gezelschap en ze worden dan heel sociale dieren.

Net zoals kraaien hebben eksters een scherp gezicht. Zij zijn nu zo mak geworden dat we ze soms tot op enkele passen kunnen benaderen.

De kauw

Soort: corvus monedula
Kauw, choucas des tours,
Dohle, jackdaw
Lengte: 33 cm

De kauw is een mooi-geproportioneerd gebouwde vogel die parmantig kan stappen. Hij is zwart, behalve de nek- en oorstreek. De onderdelen zijn zwart-grijs. Ook zijn snuggere grijze kraaloogjes vallen op. Hij verschilt van de grotere kraaien door een snellere vlucht, een levendiger gedrag, een kortere snavel en een karakteristiek geluid. Kauwen leven meestal in troepverband in velden en weiden, dikwijls in gezelschap van roeken en spreuwen.

Kauwen – ook nog torenkraaien genoemd – nestelen in kolonies in holle bomen, schoorstenen, gebouwen, torens, ruïnes, e.d. Het zijn dus holenbroeders. Voor dat nest voeren ze massa's takken en twijgjes aan die vaak op de grond onder de woonholte belanden. Het nest zelf is een stapel twijgen, gevoerd met gras en dood materiaal.

De vier tot zes eieren zijn bleker van kleur dan die van andere kraaien: een aanpassing aan de duisternis van de nestplaats. Net als sommige andere kolonievogels bezit hij een uitgebreid communicatiesysteem.

Uit onderzoek is gebleken dat een groot gedeelte van de sociale signalen van de kauw aangeleerd zijn en dus niet aangeboren zijn.

Hun roep klinkt als "tsjiek" of "kjak" of "kjang" of een vlug "tsjeka tsjeka tsjek" of als een metaalachtig "kia kia".

Kauwen eten zeer uiteenlopend dierlijk en plantaardig voedsel: wormen, jonge vogeltjes, eieren, insecten en granen behoren tot de gewone kost. Toch zijn het minder gevreesde eier- en jongevogelbelagers dan andere kraaiachtigen, gaaien, eksters en zwarte kraaien.

Kauwen zijn minder schadelijk voor het kleine wild. Kauwen zijn dieren die als jonge vogel gemak-

kelijk tam gemaakt kunnen worden. We kunnen aan deze slimme vogels veel plezier beleven. In oudere dorps- en stadsdelen brengen zij vaak een vrolijke noot door hun levendig gedrag.

De raaf

Soort: corvus corax
Raaf, le grand corbeau,
Kolkrabe, raven
Lengte: 63 cm

De raaf verschilt van andere kraaien door zijn indrukwekkend formaat, zijn massieve, zwarte snavel, verlengde keelveren, wigvormige staart en diepe, kenmerkende roep. Zijn vederkleed heeft een licht-iriserende glans.

De raaf heeft een krachtige, rechtlijnige vlucht, zweeft en glijdt vaak en maakt tijdens de balts acrobatische toeren.

Hij bouwt een volumineus nest op klippen en rotsen of plaatselijk in hoge bomen. Zijn rauw geluid kunnen we van zeer ver horen.

Raven broeden sinds lang niet meer in ons land, maar werden met succes weer in de Belgische Ardennen uitgezet. Daar mogen we in de nabije toekomst heel gunstige resultaten van verwachten.

De Vlaamse gaai

Soort: garrulus glandarius
Vlaamse gaai, geai des chênes,
Eichelhäher, jay
Lengte: 34 cm

De Vlaamse gaai is de mooiste, haast exotisch gekleurde onder de kraaiachtigen. Hij heeft een roze-bruin lichaam, een in de vlucht opvallende witte stuit en een zwarte staart. Een witte vleugelvlek, blauw- en zwartgestreepte vleugeldekveren, zwart- en witgestreepte oprichtbare kruinveren.

Vlaamse gaaien hebben een moeizame roeiende vlucht.

Buiten het broedseizoen worden zij vaak in groepjes opgemerkt. Het schotelvormig nest dat vooral uit worteltjes bestaat, wordt gewoonlijk in jong opgaand hout gebouwd. Daarin leggen ze een vijftal bruine eieren.

Gaaien zijn vrij algemene broed-

vogels van bosachtige streken. Noordelijke vogels trekken – soms talrijk – bij ons in de herfst door. Wegens die moeizame vlucht – ze zijn zo vlug moe – vliegen zij vaak van bosje tot bosje.

Hoewel Vlaamse gaaien soms ook wel een zacht wijsje fluiten, bestaan hun klassieke roepen

uit rauwe “schraak, schraak, schraak”-kreten.

Hij wordt dan ook wel eens de boswachter onder de vogels genoemd, die de andere dieren bij nakend onraad verwittigt.

Op de meest onverwachte plaatsen treffen we soms opschietende eiken aan. Dat is vaak het werk

van Vlaamse gaaien. Niet alleen laten ze al eens een eikel vallen, maar heel dikwijls werd op die plaatsen een voorraad eikels aangelegd die daar prompt weer vergeten werd. Eikels, die in gunstige omstandigheden ontkiemen, kunnen zo tot flinke bomen uitgroeien. Daarom noemen ze onze gaai ook wel eens bosplanter.

Jonge Vlaamse gaai

